

Отримано: 3 квітня 2024 року

Прорецензовано: 11 квітня 2024 року

Прийнято до друку: 17 квітня 2024 року

e-mail: iryna.farion@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5368-2055>

Researcher ID: Irina_Farion

DOI: 10.25264/2519-2558-2024-22(90)-74-78

Фаріон І. Д. Англійзація як синдром меншовартості: соціолінгвальний контекст. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острого: Вид-во НаУОА, 2024. Вип. 22(90). С. 74–78.

УДК: 811.111'276.1

Фаріон Ірина Дмитрівна,доктор філологічних наук, професор кафедри української мови
Національного університету «Львівська політехніка»

АНГЛІЗАЦІЯ ЯК СИНДРОМ МЕНШОВАРТОСТІ: СОЦІОЛІНГВАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ

У статті розкрито регресивні новітні процеси англійзації в соціолінгвальному контексті. Проаналізовано процеси англійзації в системі освіти через ухвалення методичних рекомендацій та законодавчі ініціативи чинної влади, що спрямовані на обмеження державного статусу української мови.

Виокремлено низку основних позицій англійзації, що свідчать про обмеження державного статусу української мови: ухвалення Концептуальних засад державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти (КЗ); експансія англійської мови способом ліцензування та акредитації закладів вищої освіти; англійська мова як перепустка до кар'єрного зросту науковців у супротиві до української мови; обмеження свободи друкування наукових досліджень базою Scopus та Web of Science як глобальних монополістів на ринку видавничих послуг наукової літератури Elsevier; англійська дискримінація дітей дошкільного та молодшого шкільного віку; обмеження українців у соціальному статусі через незнання англійської мови та відсутність підтримки української мови в системі вищої освіти та ін.

Англійзацію потрактовано як загрозу для української державності саме в час найбільших можливостей для розвитку української мови, яка щойно тепер найвищою ціною втратила життів на війні з московським ворогом виходить із-під московського пресу і є символом національної ідентифікації. Дисбаланс між державною українською мовою та засиллям як не московської, то англійської викликає обгрунтовану тривогу про самостійність нашої української перспективи й місця України на світовій політичній шахівниці. У час війни зміна мовного статусу не лише небезпечна, а свідчить про антиукраїнський характер рішень чинної влади.

Ключові слова: англійзація, соціолінгвальний контекст, Концептуальні засади державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти (КЗ), законопроект «Про застосування англійської мови в Україні», державний статус української мови.

Iryna Farion,Doctor of Philological Sciences, Professor of the Department of Ukrainian Language
of the National University "Lviv Polytechnic

ANGLICISATION AS AN INFERIORITY COMPLEX: SOCIOLINGUISTIC CONTEXT

The article reveals the latest regressive processes of Anglicisation in the sociolinguistic context. The processes of Anglicisation in the education system through the adoption of methodological recommendations and legislative initiatives of the current government aimed at limiting the official status of the Ukrainian language are analyzed.

A number of main positions of Anglicisation are highlighted, indicating the limitation of the official status of the Ukrainian language: the adoption of the Conceptual foundations of state policy on the development of the English language in the field of higher education; expansion of the English language through licensing and accreditation of higher educational institutions; the English language as a pass to the career growth of scientists in resistance to the Ukrainian language; restriction of the freedom of academic publishing by the Scopus and Web of Science databases as global monopolists on the Elsevier academic publishing market; English language discrimination against children of preschool and primary school age; limitation of Ukrainians in social status due to lack of knowledge of English and lack of support for the Ukrainian language in the higher education system, etc.

Anglicisation is interpreted as a threat to Ukrainian statehood precisely at the time of the greatest opportunities for the development of the Ukrainian language, which has just come out from under the Moscow press at the highest cost of losing lives in the war with the Moscow enemy and is a symbol of national identification. The imbalance between the state Ukrainian language and the dominance of both the Moscow (Russian) and English languages raises reasonable concerns about the independence of our Ukrainian perspective and Ukraine's place on the global political chessboard. During the war, a change in language status is not only dangerous, but also indicates the anti-Ukrainian nature of the decisions of the current government.

Key words: Anglicisation, sociolinguistic context, the Conceptual foundations of state policy on the development of the English language in the field of higher education, the draft law "On the use of the English language in Ukraine", official status of the Ukrainian language.

Проблема запозиченої лексики в системі мови і функціонування чужої мови в національній державі, зокрема англійської та англійської мови, – це синтез етнопсихологічної, суспільно-політичної і мовної проблематики. Кульмінаційні історичні процеси неминуче виявляють себе через чужі мовні засоби та чужі мови, що показово сигналізують про ідеологічний напрям розвитку суспільства та його спроможність чи неспроможність вистояти в часи глобалізму, нав'язаної мультикультурності та національно-визвольної московсько-української війни. У цьому контексті невмотивована запозичена лексика і панування чужої мови у своїй державі – це не просто соціолінгвальний ситуативний удар, а сходження з питомого шляху розвитку.

Абсолютна більшість сьогочасних досліджень розв'язує проблему доцільності використання англійських як аналізу їхньої лексико-семантичної структури, фонетико-морфологічної адаптації чи парадигматично-синтагматичних параметрів, про що свідчить чимала кількість дисертацій початку XXI ст.: Наталії Попової (2002), Олександра Стишова (2003), Сергія Федорця (2005), Людмили Архипенко (2005), Ярини Битківської (2008), Ольги Лапінської (2013), Тетяни Майструк (2010), Наталії Ясинецької (2013) та інших окремих розвідок (Голдованський, 1983: 17–21; 1982).

Натомість предметом нашого аналізу є соціолінгвальний контекст функціонування англійців як узалежене прийняття тиску англомовних країн, вислідом чого стає другорядний статус української мови та узаконення англо-українського суржика, про що достеменно йдеться в монографії «Англійці і протианглійці: 100 історій слів у соціокультурному контексті» (Фаріон, Помилушко-Недашківська, Бордовська, 2023: 66–93). Хоч як парадоксально, але соціальні підтримки до цього стали події Революції гідності 2014 року, а відтак Велика московсько-українська війна від 24 лютого 2022 року. У час цих історичних потрясінь поряд зі слабкою *українізацією* запущено процеси стихійно-навальної, а згодом системно запроваджуваної *англійзації*. Ми отримали давно відому ієрархію цінностей, де українська мова знову посіла другорядне місце, поступившись як московській, так і новоспеченій фаворитці – англійській. Заявлений від 2014 року європейський вектор України відразу ж перетворено в співжиття гібридного гасла «*єдина країна – єдина страна*» і «*ані тоже ваюют*» та масованої *англійзації* як позамовного процесу й *англобарбаризації* як використання невмотивованих англійців передусім у **системі освіти та науки** (*коуч, тьютор, ментор, фасилітатор, хаб, хард-скіл, софт-скіл, булінг, воркшип, воркбук, експлейнер, квест, онлайн, офлайн, стартап, стейкхолдер, сторителінг, хоумскулінг* та ін.).

Наше завдання – розкрити основні законодавчі ініціативи й урядові приписи, що, надаючи виняткові переваги для англійської мови, неминуче призведуть до повної декларативності державного статусу української мови.

1. Курс на безоглядну англійзацію української освіти взято наприкінці 2014 року, з огляду на ухвалені «*Концептуальні засади державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти*» (далі КЗ) як спільного документа Міністерства освіти і науки та Британської ради в Україні. І термінологія, і ідея, і з численними помилками текст українською мовою цього документа свідчать, що на зміну тривалому диктатові московської мови в освіті прийшла англомова диктатура, звісно, що з благою метою «*європейської інтеграції та глобалізації*».

Саме низка наскрізних термінів (чи кліше) КЗ глибинно розкриває його суть, спрямовану на денаціоналізацію української освіти, що ніяк упродовж понад 30-х років не вийде на свій національний шлях розвитку, починаючи від мови, змісту та складу гуманітарних предметів до державних економічних потреб внутрішнього ринку. До таких розлогих політичних термінів-концептів згоргання державного статусу української мови в освіті та насадження англійської мови належать деякі з них: «*спрагнення до інтернаціоналізації вищої освіти*», «*визнання необхідності забезпечити конкурентоспроможність українських вчених та випускників на національному та міжнародному рівнях*»,

«*обов'язковість вивчення англійської мови у початковій та середній освіті*», «*англійська мова як ключова компетенція в умовах інтеграції та глобалізації економіки*», «*англійська мова як інструмент міжнародного спілкування, засіб приєднання до європейського освітнього, наукового та професійного простору*», «*англійська мова – умова ефективної інтеграції та фактор економічного зростання країни*», «*англійська мова – засіб доступу до знань*», «*англійська мова – репутація України як країни з якісною освітою*» та ін.

2. Сфера дії КЗ в державній мовній політиці щодо англійської мови охоплює три основні напрями, що нейтралізують українську мову зсередини і ззовні: викладання англійської мови як іноземної, зокрема *англійської мови професійного спрямування* (English for Special Purposes – ESP); *викладання фахових дисциплін англійською мовою* як складника україномовної програми (English as Medium of Instruction for Ukrainians – EMI-u); забезпечення повної освітньої програми англійською мовою для *іноземних студентів* (English as Medium of Instruction for Foreigners – EMI-f).

Якщо перші дві позиції можливі з огляду на вибір та мотивацію студентів, то остання позиція, що стосується викладання англійською мовою для іноземних студентів, – це повне закриття зовнішнього ринку для української мови та її популяризації в світі, попри сприятливий для нас час постійних світових новин про героїзм українців у московсько-українській війні з найвищою платою – життям тисяч наших воїнів. Таким способом мова-монополіст – англійська – системно усуває зі світового ринку всі інші мови та українську, зокрема, у час виняткових умов її розвитку й утвердження національної ідентичності.

3. З огляду на візію розвитку англійської мови у вищій школі до 2025 року, міністр освіти Лілія Гриневич у липні 2019 року заявила, що володіння англійською мовою на рівні не менш як В1 стане обов'язковою умовою для вступу, В2 – для випуску, відтак частину профільних дисциплін заплановано зробити англомовними і запровадити обов'язкове ЗНО з іноземної мови після бакалаврату (Концептуальні засади: е-ресурс). Логічно для вивчення мови-глобалістики та чужих статусних вимог, проте на тлі консервації годин з української мови в середній школі та їхнього зменшення у вишах або повного вилучення дисципліни *українська мова за професійним спрямуванням* з огляду на наказ С. Квіта (№ 1392 від 25 листопада 2014 року), а також вилучення *української літератури* із Зовнішнього незалежного оцінювання для більшості спеціальностей (наказ Л. Гриневич від 8 липня 2019 року № 949) є насправді повним підризом основ вивчення української мови та літератури, бо мова для літератури – це її матриця. Мова без літератури – це скелет граматичних правил, а не повноводя течія ментального життя нації.

4. Експансія англійської мови у вишах – це не лише вимоги для всіх рівнів освіти та всіх сторін (стейкхолдерів?) – від бакалаврату, магістратури та аспірантури, – але й критерій оцінювання вишу в ліцензуванні та акредитації НАЗЯВО: «*Рекомендувати НАЗЯВО включити оцінювання якості викладання англійської мови (дисципліни ESP) окремим пунктом при інституційній акредитації та визначенні вимог до системи внутрішнього забезпечення якості*» (правопис із показовою помилкою неузгодження слів зумисне зберігаю).

Серед особливо загрозливих для української мови завдань КЗ – це тиск на уряд, який на угоду закордонному мовному монополістові має «*вдосконалити законодавство щодо надання освіти (окремих дисциплін) іноземною мовою та висловити університетам чітку позицію (трактування законодавства) про види дозволені ЕМІ (викладання фахових дисциплін англійською мовою. – І. Ф.), зокрема оцінювання*», а також, що є повною втратою самостійності в державній мовній політиці, «*рекомендувати переглянути поточні вимоги щодо ліцензування, які передбачають, що освітні програми англійською мовою дозволяються лише після того, як протягом п'яти років буде доступний той самий курс українською мовою*».

5. 14 січня 2016 року Сергій Квіт видав наказ «*Про затвердження Порядку присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам*», що узалежені від опанування англійської мови: вчене звання професора і доцента присвоюють працівникам закладів вищої освіти та працівникам наукових установ, які серед низки інших вимог «*мають сертифікат*

відповідно до Загальноєвропейської рекомендації з мовної освіти (на рівні не нижче B2) з мов країн Європейського Союзу, або кваліфікаційні документи (диплом про вищу освіту, науковий ступінь), пов'язані з використанням іноземної мови, або не менш як 10 праць, які опубліковані англійською мовою у виданнях, включених до наукометричних баз «Scopus» або «Web of Science» та які мають ISSN-номер, підтверджений на вебсайті Міжнародного центру реєстрації періодичних видань (крім осіб з інвалідністю I групи) (Про затвердження Порядку: е-ресурс).

Наголошено, що нещодавно створена і слабо апробована монополістична наукометрія баз *Scopus* (власник американсько-голландське видавництво *Elsevier* зі штаб-квартирою в Амстердамі та Філядельфії) або *Web of Science* (власник промовисто завуальований (*Web_of_Science*) виросли з американських грантів задля контролю за науковими дослідженнями (на зразок системи керування наукою в СРСР) і тісно прив'язані до групи транснаціональних бізнес-корпорацій. Як свідчить низка нещодавніх публікацій, світову наукову спільноту турбують спроби панівних верств названих держав підпорядкувати своїм потребам науковці досягнення науковців різних країн, а монополістичну наукометрію бази *Scopus* можна назвати інститутом глобальної політики з гальмування розвитку національної науки (Аджемоглу, 2016: 9).

Видавництво *Elsevier* має горезвісну історію виступів проти свободи і відкритості наукових публікацій з єдиною метою: **зберегти монополію на ринку видавничих послуг наукової літератури як свій надійний бізнес.**

Тобто мегакорпорація абсолютно монополізувала й український ринок науки, показово заблокувавши публічний вихід так званих наукометричних українознавчих студій, і зокрема українською мовою. На тлі цього глобалістського тиску цілком знехтувано українське законодавство, себто ст. 46-ту Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», де гарантовано науковцеві свободу поширення своєї наукової творчості, про що йдеться також у ст. 34-й і 54-й Конституції України.

Проте не всі науковці змирилися з таким глобалістським примусом до публікування в базі *Scopus* або *Web of Science* та застосуванням так званих наукометричних показників. Зокрема, на 19-й Міжнародній конференції з наукових та технологічних індикаторів ухвалено *Лейденський маніфест* (м. Лейден, Нідерланди, 3–5 вересня 2014 р.), де наголошено на хибності числових індикаторів в оцінці наукових знань, що аж ніяк не можуть бути застосовані до всіх контекстів, передусім гуманітарних наук, а також публікування статей англійською мовою як передумови якісного дослідження: «**у багатьох країнах світу висока якість наукового дослідження прирівняна до публікації англійською мовою.** <...> Такого роду упередженість створює особливі проблеми в суспільних та гуманітарних науках, де дослідження в більшій мірі регіонально та національно обумовлені» (Лейденський маніфест: е-ресурс).

6. Саме за таких непевних і загрозливих обставин навалі *англійзації* в контексті аналізованих КЗ ухвалюють протекціоністські базові й профільні закони: «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (25.04.2019) і закон «Про освіту» (09.08.2019) (Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», е-ресурс; Закон України «Про освіту», е-ресурс): «**державна сприяє вивченню мов міжнародного спілкування, насамперед англійської мови, в державних і комунальних закладах освіти**» (ст. 21, п. 4; ст. 7, п. 3), а також «**у закладах освіти відповідно до освітньої програми можуть викладатися одна або декілька дисциплін двома чи більше мовами – державною мовою, англійською мовою, іншими офіційними мовами Європейського Союзу**» (ст. 21, п. 5; ст. 7, п. 4).

Ще далі в просуванні англійської мови йдеться у ст. 22-й мовного закону («Державна мова у сфері науки»), де наукові видання можна публікувати державною мовою, англійською мовою та / або мовами Європейського Союзу (п. 2), захищати дисертації державною мовою або англійською (п. 3, 4) – себто в науці український закон пропонує українсько-англійську двомовність, що не працюватиме на зміцнення українськомовного наукового дискурсу. Так можна і скотитися до радянського припису 1976 року писати дисертації винятково російською мовою, а за теперішньої тенденції – англійською.

Розширені можливості англійської мови виписані в законі «Про вищу освіту», де, попри припис про державну мову освітнього процесу, у редакції від 2019 р. зазначено, що «**Заклад вищої освіти має право прийняти рішення про викладання однієї, кількох або всіх дисциплін, виконання індивідуальних завдань та проведення контрольних заходів англійською мовою, за умови що усі здобувачі освіти, які вивчають відповідні дисципліни, володіють англійською мовою. У разі якщо є письмове звернення від одного чи більше студентів, заклад вищої освіти забезпечує переклад державною мовою**» (ст. 48, п.3) (Закон України «Про вищу освіту»: е-ресурс).

Від 2016 року в Законі України «Про державну службу» (ст. 20, п. 2.1.) поряд із державною мовою для посад категорії А державних службовців обов'язковим є «**володіння іноземною мовою, яка є однією з офіційних мов Ради Європи**», що цілком вмотивовано і доречно (Закон України «Про державну службу»: е-ресурс).

7. Влада на чолі з президентом Володимиром Зеленським (від 2019 р.) продовжила подальше втілення Концептуальних засад. У розпал війни за підсумками урядової наради 27 травня 2022 року прем'єр-міністр Денис Шмигаль доручив вивчити можливість використання в Україні досвіду «**офіційної багатомовності**», що насправді є просуванням ідеї особливих переваг саме для англійської мови: «**Прошу за участю Національної академії наук проаналізувати міжнародний досвід застосування і правові аспекти офіційної багатомовності та у тижневий строк подати Кабінетові Міністрів пропозиції щодо можливості його використання в Україні**» (Кабмін вивчає: е-ресурс). Відтак Кабінет міністрів розробив законопроект про встановлення особливого статусу англійської мови в Україні як мови міжнародного спілкування (Законопроект про статус англійської мови: е-ресурс).

Поспішні рішення про підвищення суспільного статусу англійської мови – це підступний спосіб нейтралізувати розширення функціонування української мови в час війни, що саме тепер для значної частини пробуджених українців стає прапором їхньої ідентичності та інструментом протистояння ворогові.

8. Проте влада не перестає просувати ідеї посилення статусу англійської мови в Україні, про що свідчить наказ Міністерства освіти і науки України від 25.07.2023 за № 898 про затвердження «**Методичних рекомендацій щодо забезпечення якісного вивчення, викладання та використання англійської мови у закладах вищої освіти України**» (е-ресурс), що випливають з аналізованих вище «Концептуальних засад державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти». Документ адресовано керівництву ЗВО України, викладачам англійської мови за професійним спрямуванням та англійської мови для академічних цілей (АМПС, АМАЦ) ЗВО, викладачам фахових дисциплін англійською мовою

(ВФДАМ), що розширює коло адресатів порівняно з КС, де не йшлося конкретно про англійську мову для академічних цілей (АМАЦ), бо потреба знати АМАЦ сама собою випливала з умов кар'єрного зросту викладача.

9. Проте кульмінацією в процесах правової англізації, себто обіцяної «*трансформації статусу англійської мови*», став законопроект «Про застосування англійської мови в Україні», який Президент України Володимир Зеленський подав до Верховної Ради в день Конституції України 28 червня 2023 року. Пропонований законопроект повною мірою демонтує державний статус української мови у двох основних царинах суспільного життя: в офіційно-діловій (ст. 3, 5) та освітній (ст. 8).

В офіційно-діловій царині (ст. 3, 5) обов'язкове володіння англійською мовою встановлено щодо 8 категорій державних посадовців, зокрема державної служби категорії «А». У цьому приписі нема жодної потреби, позаяк від 2016 року в Законі України «Про державну службу» (ст. 20, п. 2.1.) поряд із державною мовою для посад категорії А державних службовців обов'язковим є «*володіння іноземною мовою, яка є однією з офіційних мов Ради Європи*», що цілком вмотивовано і доречно (Закон України «Про державну службу»). Відтак цей припис поширено на *державну службу категорій «Б» і «В», військовиків офіцерського складу, що проходять військову службу за контрактом; поліціантів середнього та вищого складу Національної поліції України, посад начальницького складу інших правоохоронних органів; посад начальницького складу служби цивільного захисту; податкові та митні органи, керівників суб'єктів господарювання державного сектору економіки*, перелік яких встановлює Кабінет Міністрів України.

Таким способом через англійську мову створюватиметься привілейована владна каста, протиставлена українськомовним низам як людям другого сорту. Відтак більшість москвомовних стане основними апологетами англізації, що підтверджує, наприклад, нещодавнє перейменування в Києві торгового центру «Апрель» на *April City*. Цій касті за англізацію доплачуватимуть 10% від посадового окладу (ст. 4, п. 4). Водночас суттєво гальмуватиметься розвиток та вдосконалення офіційно-ділового стилю української мови, до чого ми так довго йшли через фундаментальну працю Валер'яна Підмогильного та Євгена Плужника «Фразеологія ділової мови. Російсько-український фразеологічний словник» (1927 р.), за яку автори заплатили найвищу ціну – їх репресували і розстріляли. Щось подібне вже було в часи глобальної церковнослов'янської (розумій болгаризації), латинізації, полонізації та московізації, що призвело до знищення української державности та ослаблення етнопатристичного самоусвідомлення.

Друга царина правової англізації охоплює, крім, як уже зазначено, вищої освіти, дошкільну *освіту* (ст. 8), що є безпрецедентною дискримінацією українських дітей. У законопроекті йдеться про «*забезпечення обов'язкового використання англійської мови в освітньому процесі для дітей раннього, молодшого та середнього дошкільного віку в закладах дошкільної освіти*», її обов'язкове вивчення для дітей старшого дошкільного віку в закладах дошкільної освіти (ст. 8, п. 1). Це абсолютно суперечить психофізіологічним особливостям дітей, що мають спершу опанувати базовий вербальний апарат рідною мовою, а відтак згодом переходити до вивчення чужих мов, аби запобігти змішуванню картин світу.

Виняткове застереження викликає формулювання про «*обов'язкове використання англійської мови в освітньому процесі для дітей раннього, молодшого та середнього дошкільного віку*», що означає здійснення процесу виховання дітей чужою і далекою для них мовою. До такого подумалися лише московити в період понад 300-літньої окупації України. Як тут не згадати латинського прислів'я «*Quid quid latine dictum sit, altum videtur*» – «*Все, що сказано латинською, звучить як мудрість*». Примітно, що творці цього законопроекту, що є динамітом для державного статусу української мови, виправдують своє мовне угодовство (чи капітуляцію) інтегруванням України до Європи, тоді як в Європі англійська, крім Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії, є офіційною чи другою державною (офіційною) мовою де-юре лише на Мальті, а також на таких територіях, як Акротирі і Деклія, Гібралтар, Острів Мен та Джерсі, де-факто на території Гернси – останні з яких були колоніями Великої Британії. Усе решта – це країни Африки та Азії і переважно – колишні колонії Великої Британії: серед них Малайзія, Філіппіни, Мальдіви, Сейшельські острови, Папуа-Нова Гвінея, Пакистан, Південна Африка, Кенія, Нігерія, Зімбабве, Намібія, Танзанія, Уганда, Гана, Камерун, Гамбія, Судан та Південний Судан, Малаві, Лівія, Руанда, Беліз і Сьєрра-Леоне. Її викладання тут обов'язкове, але жителі цих країн, як і раніше, спілкуються між собою рідними мовами (Фаріон: е-ресурс).

Отже, як наслідок ухвалення «Концептуальних засад...» (2014), «Методичних рекомендацій...» (2023), мовного, низки освітніх та ін. законів і законопроекту «Про застосування англійської мови в Україні» англійська мова здобуває найвищу сходинку престижу, усуваючи державну українську мову з пріоритетної позиції в освітньо-науковій царині. Під прикриттям виняткового блага процесів інтернаціоналізації та глобалізації українськомовна наука заблокована через англомовну базу монополістичної наукометрії Scopus та Web of Science та глобального монополіста на ринку видавничих послуг наукової літератури Elsevier, тоді як в освітньо-навчальній царині вона стає перепусткою до кар'єрного зростання викладачів та рейтингу вишів.

Нейтралізація української мови відбувається зсередини і ззовні: зсередини – через запровадження курсів фахових дисциплін англійською мовою, англійської мови за професійним спрямуванням і для академічних цілей зі складанням іспитів як умови кар'єрного зростання викладацького складу; ззовні – через трансформацію статусу англійської мови в законодавчому полі України, про що свідчить поданий до Верховної Ради законопроект «Про застосування англійської мови в Україні». Абсолютно хибно й загрозово для української державности в час найбільших можливостей розвитку української мови, яка щойно тепер виходить із-під московського пресу, потрапити в підлеглу залежність від іншої мови-монополіста. Саме дисбаланс між державною українською мовою та засиллям як не російської, то англійської викликає обґрунтовану тривогу про самостійність нашої української перспективи й місця України на світовій політичній шахівниці.

Література:

1. Аджмоглу Д., Робінсон Дж. Чому нації занепадають: походження влади, багатства та бідності. Київ : Наш формат, 2016. 437 с.
2. Голдованський Ю. Етапи розвитку слів іншомовного походження в лексичній системі мови-реципієнта. *Іноземна філологія*. 1983. Вип. 69. С. 17–21.
3. Закон України «Про вищу освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 13.04.2023).
4. Закон України «Про державну службу». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19> (дата звернення 15.04.2020).

5. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (№ 5670-д), 2019. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19> (дата звернення 23.04.2020).
6. Закон України «Про освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 20.04.2019).
7. Законопроект про статус англійської мови пройшов перше читання. URL : https://biz.ligazakon.net/news/223713_zakonoprokt-pro-status-anglysko-movi-proyshov-pershe-chitannya (дата звернення 25.03.2024).
8. Кабмін вивчає можливість застосування в Україні досвіду «офіційної багатомовності». URL : <https://espresso.tv/kabmin-vivchae-mozhlyvist-zastosuvannya-v-ukraini-dosvidu-ofitsiynoi-bagatomovnosti-nardep-knyazhitskiy> (дата звернення 23.10.2022).
9. Концептуальні засади державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти. URL : <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-stvorilo-konceptiyu-rozvitku-anglijskoyi-v-universitetah-u-dodatku-riven-v1-obovyazkova-umova-vstupu-v2-vipusku-vikladannya-profilnih-disciplin-inozemnoyu-ta-movni-skriningi> (дата звернення 13.04.2023).
10. Лейденський маніфест для наукометрії. URL : <http://sociologos.net/node/484> (дата звернення 1.03.2020).
11. Методичні рекомендації щодо забезпечення якісного вивчення, викладання та використання англійської мови у закладах вищої освіти України. URL : <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-zatverdilo-metodichni-rekomendaciyi-shodo-zabezpechennya-yakisnogo-vivchennya-vikladannya-ta-vikoristannya-anglijskoyi-movi-u-zvo-ukrayini> (дата звернення 10.03.2024).
12. Про затвердження Порядку присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам. URL : https://ips.ligazakon.net/document/view/RE28313?an=492&ed=2017_02_06 (дата звернення 12.09.2022).
13. Фаріон Ірина. *Лучше бить англійізованою, ніжелі українізованою...*, або *Quid quid latine dictum sit, altum videtur*. URL : <https://blogs.pravda.com.ua/authors/farion/649d7fc4cee6/>.
14. Фаріон І., Помилуйко-Недашківська Г., Бордовська А. *Англізми і протянглізми: 100 історій слів у соціокультурному контексті: монографія (зі словником)*. Львів : Видавництво «Свічадо», 2023. 716 с.

References:

1. Adzhemohlu, D., Robinson, Dzh. (2016). *Chomu natsii zanepadaiut: pokhodzhennia vlady, bahatstva ta bidnosti* [Why Nations Decline: The Origins of Power, Wealth, and Poverty. Kyiv: Our format]. Kyiv: Nash format. 437 s.
2. Farion Iryna (2023). *Anhlyzmy i protyanhlyzmy: 100 istorii sliv u sotsiokonteksti: monohrafiia (zi slovnykom) / Iryna Farion, Halyna Pomylyuko-Nedashkivska, Anna Bordovska*. [Anglicisms and anti-anglicisms: 100 word histories in social context: monograph (with dictionary) / Iryna Farion, Halyna Pomylyuko-Nedashkivska, Anna Bordovska. Publishing House Lviv: «Svichado»]. Lviv: Vydavnytstvo «Svichado». 716 s.
3. Farion, I. *Luchshe byt anhliizirovanoj, niezheleli ukrainizirovanoj...*, або *Quid quid latine dictum sit, altum videtur* [Quid quid latine dictum sit, altum videtur]. URL : <https://blogs.pravda.com.ua/authors/farion/649d7fc4cee6/>.
4. Holdovanskyi, Yu. (1983). *Etapy rozvytku sliv inshomovnoho pokhodzhennia v leksychnii systemi movy-retsypiianta. Inozemna filolohiia. Vypusk* [Holdovanskyi Yu. Stages of development of words of foreign origin in the lexical system of the recipient language. Foreign philology. Output]. 69. S. 17–21.
5. *Kabmin vivchae mozhlyvist zastosuvannya v Ukraini dosvidu «ofitsiynoi bahatomovnosti»* [The Cabinet of Ministers is studying the possibility of applying the experience of «official multilingualism» in Ukraine]. URL : <https://espresso.tv/kabmin-vivchae-mozhlyvist-zastosuvannya-v-ukraini-dosvidu-ofitsiynoi-bagatomovnosti-nardep-knyazhitskiy> (дата звернення 23.10.2022).
6. *Kontseptualni zasady derzhavnoi polityky shchodo rozvytku anhlijskoi movy u sferi vyshchoi osvity* [Conceptual principles of state policy regarding the development of the English language in the field of higher education]. URL : <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-stvorilo-konceptiyu-rozvitku-anglijskoyi-v-universitetah-u-dodatku-riven-v1-obovyazkova-umova-vstupu-v2-vipusku-vikladannya-profilnih-disciplin-inozemnoyu-ta-movni-skriningi> (дата звернення 13.04.2023).
7. *Leidenskyi manyfest dlia naukometriy* [The Leiden Manifesto for Scientometrics]. URL : <http://sociologos.net/node/484> (дата звернення 1.03.2020).
8. *Metodychni rekomendatsii shchodo zabezpechennia yakisnogo vivchennia, vykladannia ta vykorystannia anhlijskoi movy u zakladakh vyshchoi osvity Ukrainy* [Methodological recommendations for ensuring quality study, teaching and use of the English language in higher education institutions of Ukraine]. URL : <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-zatverdilo-metodichni-rekomendaciyi-shodo-zabezpechennya-yakisnogo-vivchennya-vikladannya-ta-vikoristannya-anglijskoyi-movi-u-zvo-ukrayini> (дата звернення 10.03.2024).
9. *Zatverdzhennia Poriadku prysvoiennia vchenykh zvan naukovym i naukovopedagogichnym pratsivnykam*. [On the approval of the Procedure for awarding academic titles to scientific and scientific-pedagogical workers]. URL : https://ips.ligazakon.net/document/view/RE28313?an=492&ed=2017_02_06 (дата звернення 12.09.2022).
10. *Zakon Ukrainy «Pro derzhavnu sluzhbu»* [Law of Ukraine «On Civil Service»]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19> (дата звернення 15.04.2020).
11. *Zakon Ukrainy «Pro osvitu»* [Law of Ukraine «On Education»]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 20.04.2019).
12. *Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu»* [Law of Ukraine «On Higher Education»]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 13.04.2023).
13. *Zakon Ukrainy «Pro zabezpechennia funktsionuvannia ukraïnskoi movy yak derzhavnoi»* (№ 5670-д), 2019 [The Law of Ukraine «On Ensuring the Functioning of the Ukrainian Language as a State Language»]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19> (дата звернення 23.04.2020).
14. *Zakonoprojekt pro status anhlijskoi movy proishov pershe chytannia* [The draft law on the status of the English language passed the first reading]. URL : https://biz.ligazakon.net/news/223713_zakonoprokt-pro-status-anglysko-movi-proyshov-pershe-chitannya (дата звернення 25.03.2024).